

בס"ד. יו"ד שבט (מאמר ב), ה'תשכ"ג

(הנחה בלתי מוגה)

יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי העוה"ב¹. ומבואר בזה במאמר² של רבינו הזקן³ שזהו לפי שחיי עוה"ב הוא מן היו"ד שבי"ה, אבל אור א"ס בעצמו קדוש ומובדל גם מעשיות פליאות חכמה כו', וע"י המעשים טובים בא ונמשך קדושת עצמותו כו', ולכן יפה הוא מכל חיי עוה"ב, לפי שהם שרשיים ומקוריים לחיי עוה"ב שנמשך מן היו"ד, והוא אשר עין לא ראתה כו', וד"ל.

והנה מ"ש שחיי עוה"ב הוא מן היו"ד שבי"ה, הרי זה ע"פ מארז"ל במנחות⁴ ביו"ד נברא עולם הבא ובה' נברא עולם הזה, ומזה מובן שחיי עוה"ב נמשכים מאות יו"ד של שם הוי'. אבל המבואר שתשובה ומעשים טובים הם למעלה מזה (שעל ידם נמשך קדושת עצמותו), לכאורה אינו מובן, שהרי שם הוי' הוא היותר נעלה מכל השמות (עשר שמות הקדושים⁵ או שבעה שמות שאינם נמחקים⁶), ונקרא שם העצם⁷, שם המפורש⁸ ושם המיוחד⁹, ואיך אפשר שתשובה ובפרט מעשים טובים יהיו למעלה יותר משם הוי', למעלה גם מאות יו"ד שהיא האות הראשונה דשם הוי'.

(ב) **ויובן** בהקדם מה שהתחלה דמתן תורה בעשרת הדברות היא אנכי הוי' אלקיך¹⁰, והיינו, שהתחלה אינה בשם הוי', אלא בתיבת אנכי שקודמת ולמעלה משם הוי', בחי' אנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז בשום אות וקוצא כו'¹¹. וענינו בתורה הוא עיקר ופנימיות ועצם התורה

(1) אבות פ"ד מ"ז.

(2) באמצע המאמר, בקטע קצר בעל שורות ספורות, שמתחיל בהתחלת שורה: ובכ"ז יובן יותר הטעם שיפה שעה אחת כו'.
(3) ד"ה אוסרי לגפן בביכל כת"י מס' 1239 לא, ב (בספריית "אגודת חסידי חב"ד"), ונרשם עליו בכי"ק אדמו"ר שליט"א: "תקס"ג?" (נדפס בשינויים קלים בתו"ח ויחי צה, סע"ד [רלו, סע"ד] ואילך).

(4) כט, ב.

(5) זח"ג יא, א.

(6) שבועות לה, סע"א.

(7) כס"מ הלי' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד'). מו"ג ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

(8) סוטה לח, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הלי' יסוה"ת פ"ו ה"ב. הלי' נשיאת כפים פי"ד ה"י.

(9) סוטה שם. סנהדרין שם. רמב"ם הלי' ע"ז שם. הלי' שבועות פ"ב ה"ב.

(10) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

(11) ראה לקו"ת פינחס פ, ב. זח"ג יא, א.

שלמעלה מהתחלקות, וכפי שמצינו בזהר¹² (שאומרים בעת ההשתטחות על הציון, ובפרט ביום ההילולא) אודות ההוא ס"ת (ד)הוה פסול על דאשתכח וא"ו יתיר בההוא קרא¹³ דושסעת שסע שתי פרסות [אף שלכאורה, ע"פ דין, קשה לומר שזהו חסרון שפוסל את הס"ת¹⁴, ומה גם שע"ז לא נשתנה הפשט והפירוש כו'], שזהו מצד הענין הפנימי והעצמי שבתורה, שבו אין חילוק בין אות אחת לחברתה, כיון שכל האותיות יחדיו הם אות אחת גדולה — האות הראשונה ד"אנכי הוי' אלקיך". וזהו גם מה שמצינו בתוספתא¹⁵ בנוגע לשואל כענין, שכל התורה כולה ענין אחד הוא, והיינו, שאע"פ שהתורה נחלקת לששה סדרים, ובפרטיות יותר, ששים מלכות, אלו המסכתות, ושמונים פלגשים, אלו הברייתות, ועלמות אין מספר, אלו ההלכות¹⁶, מ"מ, הכל הוא ענין אחד¹⁷, כיון שזהו עיקר ופנימיות ועצם התורה, שהו"ע שאינו מתחלק, ובנקודה אחת מוצאים את התורה כולה. וזהו גם כללות הענין דברכת התורה, שעל זה אמרו רז"ל¹⁸ על מה אבדה הארץ גו'¹⁹, שלא ברכו בתורה תחילה, שמזה מובן גודל העילוי דברכת התורה לגבי לימוד התורה עצמו, שדוקא הענין דברכו בתורה תחילה הי' יכול לפעול שביהמ"ק יהי' בקיומו עד היום הזה, משא"כ כשנחסר הענין דברכו בתורה תחילה, הנה אע"פ שעסקו בתורה הרבה, לא היו יכולים לפעול זאת. והענין בזה, שאף שהתורה עצמה היא חכמה עמוקה, ואילו ברכת התורה לא שייך בה הבנה והשגה עמוקה, מ"מ, ההתחלה היא מברכת התורה דוקא, שזוהי הנקודה (ללא הבנה והשגה) העצמית של התורה, שהו"ע ההתקשרות עם נותן התורה, שצריך להמשיכה באופן שתפשט בכל התורה כולה.

ג) אמנם אף שגדלה ביותר מעלת בחי' אנכי, הרי לאידך גיסא, מצינו במדרש²⁰ שאנכי הוא לשון מצרי. ולכאורה תמוה, שהרי מצרים הו"ע תכלית הירידה למטה, ואיך אפשר שכאשר מדובר אודות מ"ת ועשה"ד, ובעשה"ד גופא הדיבור הראשון, ובדיבור הראשון גופא

17) ראה שיחת יום ב' דחה"ש תשכ"א. כ'

מנ"א תשכ"א (תו"מ חל"א ע' 50. ע' 173).

18) ב"מ פה, סע"א ואילך. וש"נ.

19) ירמי' ט, יא.

20) תנחומא (באבער) יתרו טז. יל"ש

יתרו רמז רפז. נת' בארוכה בשיחת ש"פ

וארא, ר"ח שבט תשכ"ב (תו"מ חל"ב ע' 390

ואילך. וש"נ).

12) ח"ג עא, א.

13) פ' ראה יד, ו.

14) ראה שו"ע או"ח סקמ"ג ס"ד ובנ"כ.

15) שו"ת אבני נזר יו"ד ח"ב סע"א. ועוד.

16) סנהדרין פ"ז ה"ה.

17) ראה שהש"ר פ"ו, ט (ב). תו"א שמות

מט, ב.

התיבה הראשונה, הנה תיבה זו היא בלשון מצרי. אך הענין יובן ע"פ המבואר בהמאמר דיום ההילולא בסעיף השייך לשנה זו²¹, בענין ההתפשטות דאוא"ס למטה מטה עד אין תכלית, שנמשך ומתפשט עד למדרגה היותר תחתונה, עד שיכול להיות דבר ההיפך מאלקות לגמרי, והיינו, לשכוח על הוי' כו' ולהיות יעוז בהוותו²², ועד כמו שהוא בקליפה וסט"א, לומר לי יאורי ואני עשיתיני²³, שזהו היפך האמת ממש, דהאמת הוא כמ"ש²⁴ ויברך יעקב את פרעה, שברכו שיעלה נילוס לקראתו²⁵, והוא השפעת הטוב העליון כו', ומ"מ, הנה פרעה מלך המצרים וגבולים הוא עוד כפוי טובה ואומר לי יאורי ואני עשיתיני כו'. ומזה מובן, שכדי שיהי' תיקון המטה מטה עד אין תכלית, הרי זה דוקא ממקום שלמעלה מכל סדר השתלשלות, ולמעלה אפילו משם הוי', שזהו אנכי דוקא. וטעם הדבר, כי, האפשרות שתהי' למטה מציאות דמצרים שאומרת לי יאורי ואני עשיתיני, הרי זה לפי שהיש הנברא נלקח מהיש האמיתי²⁶, ולכן, מלשון מצרי, כאשר פועלים בו אתהפכא חשוכא לנהורא²⁷, מתגלה ענין שלמעלה אפילו משם הוי', שזהו בחי' "אנכי".

ד) **והענין** בזה בעבודת האדם, דהנה, תיבת אנכי שגדלה מעלתה כו', הרי כיון שאינה מעשרה שמות הקדושים, יכולים לאמרה גם במעמד ומצב שקודם נטילת ידיים, וכמו באמירת מודה אני²⁸, שגם כאשר האיש הישראלי נמצא במעמד ומצב שאסור לו להזכיר שם קדוש (ועאכו"כ ללמוד תורה), הנה גם במעמד ומצב זה נצטווה כבר על ענין העבודה — אמירת מודה אני, ולא עוד אלא שאמירת מודה אני היא ה"נקודה" שלפני לימוד התורה וקיום המצוות [וכמו ברכת התורה שקודמת ללימוד התורה, והרי אפילו עס-הארץ שלא ידע מאי קאמר²⁹, הרי הוא עולה לתורה³⁰, ומחוייב לברך ברכת התורה, ואין זו ברכה לבטלה ח"ו, אע"פ שלא ידע מאי קאמר], ו"נקודה" זו צריכה להתפשט

21) ד"ה באתי לגני ה'ש"ת פ"ג (סה"מ סי"ז (לקמן ע' 117 ואילך).
 22) תש"י ע' 133 ואילך).
 23) תהלים נב, ט.
 24) יחזקאל כט, ג.
 25) ויגש מז, יו"ד.
 26) תנחומא — הובא בפרש"י עה"פ.
 27) ראה ביאווה"ז לאדהאמ"צ בשלח מג, ובכ"מ.
 28) ראה זח"א ד, א. תניא ספ"י.
 29) ראה גם בהשיחות שלפני המאמר (יט, א) לעולם ליגרס איניש . . ואע"ג דלא ידע מאי קאמר, שזהו בכל זאת ענין של הבנה והשגה באופן של הרחבה כל-שהיא, אלא לא ידע מאי קאמר כפשוטו.
 30) ומחוייב בזה לכל-הפחות פעם אחת בשנה, בשמחת-תורה (ראה מאור עינים פ' אמור וראה נטעי גבריאל הל' תה"ס פצ"ח ס"ה. וש"נ).

בכל מציאותו של איש ישראל ע"י עבודת התפלה³¹. והיינו, שמחד גיסא, הנה אי-הזכרת שם קדוש באמירת מודה אני, מורה על היות האדם במדרגה נמוכה, שאסור לו להזכיר שם קדוש, כיון שעדיין לא נטל ידיו (ער איז נאך ניט קיין אָפגעוואַשענער). ולאידך גיסא, כיון שענינה של עבודת התפלה (איזו היא עבודה שבלב זו תפלה³², שהיא הנקודה של כללות עבודת היום) הוא לפעול התפשטות ה"נקודה" דמודה אני, הרי מובן, שדוקא בעת אמירת מודה אני ללא הזכרת שם קדוש, נמצאת אצלו בגלוי ה"נקודה" שמתעלמת אח"כ, כיון שצריכה להתפשט בכל מציאותו.

ויש לבאר ענין זה בהקדם פירוש רבינו הזקן³³ על הכתוב³⁴ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שענוותנותו של משה היתה בעיקר כשראה את הדור דעקבתא דמשיחא, שהם בבחי' רגל ועקב בלבד, שזוהי השלילה בתכלית של ענין השכל שבראש בכלל, ועאכו"כ השכל של משה רבינו, שהי' המקבל הראשון של התורה, וענינו הי' עצמיות החכמה, כיון שראה שדוקא אצלם ישנו ענין המסירת-נפש במיוחד וביותר מכמו שהי' בדורות שלפנ"ז. וכמבואר³⁵ המשל על זה, שנקל יותר להכניס את הרגל למים חמים מאשר את הראש, והיינו, שגם כאשר יודעים שזהו ענין שיש בו תועלת לרפואה, מ"מ, כאשר צריכים לפעול זאת, נקל יותר לפעול להכניס את הרגל מאשר להכניס את הראש. ודוגמתו בנמשל, שאדם החדור בשכל, קשה לו יותר להגיע למס"נ מאשר אנשים פשוטים, שמציאותם היא מלכתחילה באופן שאינם שייכים להבנה והשגה, וצריכים רק לציית. ועד"ז מובן גם בענין אמירת מודה אני, שביחד עם החסרון שעדיין לא למד תורה, ועומד עתה ב"מודה אני" בלבד, יש בזה מעלה, שנקל יותר לפעול אצלו ענין של מס"נ מאשר אצל מי שיש לו קושיות דקדושה, שמהם יכולים להשתלשל קושיות דלעו"ז. וזהו גם מה שהתחלת יסוד ושורש העבודה הוא (לא בענין של הבנה והשגה, שבא לאחרי כן, אלא) בענין הקבלת עול, שום תשים עליך מלך³⁶, שזהו"ע אמירת מודה אני לפניך מלך חי וקיים, בהיותו במעמד ומצב שאינו שייך עדיין לשם הוי', שלכן אסור לו להזכירו.

(תו"מ חל"ג ריש ע' 28). וש"נ.

34) בהעלותך יב, ג.

35) ראה סה"מ תרמ"ח ע' קפז ואילך.

הנסמך בתו"מ סה"מ אדר ע' עז.

36) פ' שופטים יז, טו.

31) ראה גם קונטרס ענינה של תורת

החסידות סי"א. וש"נ.

32) תענית ב, א.

33) ראה תו"ח שמות סד, ב (בהוצאה

החדשה — מו, ד). סה"מ עטר"ת ע' תסד.

תרפ"ט ע' 58. וראה שיחת יו"ד שבט תשכ"ב

ה) **ועפ"ז** יובן הטעם שיפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים מכל חיי העוה"ב. דהנה, יש ענינים שנמשכים משם הוי', שזהו כללות סדר ההשתלשלות, ועד עולם הבא שנברא באות יו"ד דשם הוי', שבזה נכללים גם חיי העולם הבא. אבל ישנו ענין שלמעלה מזה, שהוא יפה מכל חיי העולם הבא, שזהו ענין המעשה (תשובה ומעשים טובים), שהוא בעולם העשי' דוקא, שנקרא בשם מצרים, כמאמר המדרש³⁷ (שהובא ונתבאר בכמה מאמרים³⁸) כל המלכויות נקראו על שם מצרים. ודוגמתו בלימוד התורה גופא, שהלימוד הוא מתוך מיצר ועקתא, והיינו, שלומד תורה לא מצד איזה טעם שיהי', כדי לקבל סמיכה וכיו"ב, אלא בשביל ההתקשרות עם נותן התורה. ועל זה אמרו רז"ל³⁹ גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, היינו, שלימוד התורה שלמעלה מכל המצוות, שהרי כל חפצי שמים לא ישוו בה⁴⁰, כך, שיפה שעה אחת בתורה אפילו מחפצי שמים, הנה לימוד זה מביא לידי מעשה, שהמעשה הוא העיקר⁴¹, למעלה אפילו מחיי העולם הבא. וענין זה יתגלה כאשר יקויים היעוד⁴² ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו, בשר דייקא, לא נשמה, נפש האלקית או אפילו רוחניות בכלל, אלא בשר דוקא — ע"ד האמור לעיל (ס"ג) שאנכי הוא לשון מצרי, ואעפ"כ נאמר אנכי בתחלת עשה"ד, אפילו לפני הוי'. אבל לאחרי כן, אין להשאיר באנכי בלבד, אלא צריך להמשיך זאת בהוי', ובאופן שהוי' יהי' אלקיך, כחך וחיותך⁴³, ועד שיומשך בכל עשה"ד, בכל תרי"ג מצוות, עד לדקדוק קל של דברי סופרים, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. וכל זה מאחדים ומייחדים באופן שנעשה ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד⁴⁴.

(42) ישעי' מ, א.
 (43) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח ס"ה.
 לקו"ת בלק עג, ג. פינחס פ, א. ובכ"מ.
 (44) ראה זח"ג עג, א.

(37) ב"ר פט"ז, ד.
 (38) סה"מ תש"ט ע' 107. ועוד.
 (39) קידושין מ, ב. וש"ג.
 (40) ירושלמי פאה פ"א ה"א (ג, ב).
 (41) אבות פ"א מ"ז.